

DUMPING – ROLE LEGISLATIVY

František Kalouda

ÚVOD

Téma příspěvku „Dumping – role legislativy“ je zvoleno především s ohledem na tématické zaměření konference („**Ekonomika a právo – synergie nebo antagonismus?**“) a v souladu s tím je věnován právní podmíněnosti chápání pojmu dumping v ekonomické teorii a jeho důsledkům pro podnikatelskou praxi. Význam tématu příspěvku je určen mimo jiné i kritickou závažností chápání dumpingu pro právní řešení konkurenčních střetů, speciálně v mezinárodním obchodě.

Východiskem příspěvku je definice pojmu dumping v čase. S uvážením omezení rozsahu příspěvku je největší pozornost věnována aktuálnímu stavu věci, přičemž historické souvislosti jsou presentovány jen v těch případech, kdy je to nezbytné.

Cílem příspěvku je vysledovat rozhodující racionální kauzální souvislosti definice pojmu dumping v souvislostech s právními determinanty této definice a zformulovat závěry zaměřené na objektivizaci chápání této ekonomické kategorie.

1 PŘEDMĚT ZKOUMÁNÍ

1.1 Proč dumping a právo?

Historicky ekonomický pohled na pojem dumping ukazuje, že jeho ekonomické pojetí je velmi obtížně uchopitelné – „Dumping lze definovat různými způsoby.“ (JANEČKOVÁ, L., MECHÚR, R., 1997, s. 83). A to přesto, že z logiky věci je třeba považovat tento pohled za primární.

Absence smluvního pojetí dumpingu vedlo ke stavu, kdy úzce ekonomické chápání této problematiky vedlo k obtížně udržitelným situacím. Ku příkladu „v 80. letech. Evropská unie odhadovala, že rozdíl v cenách mezi Japonskem a zeměmi EU činil 4,8 až 86 procent.“ (JANEČKOVÁ, L., MECHÚR, R., 1997, s. 83).

Za těchto okolností je jen logické, že jako výsledek faktického uplatňování dumpingu mohli konkrétní aktéři mezinárodního obchodu pociťovat (na různé úrovni) újmu vznikající dané národní ekonomice a s tím se objevil i problém legitimní ochrany proti takovým škodám. „Dováží-li se výrobek za cenu nižší, než je normální hodnota v zemi vývozu nebo v zemi původu, tyto dovozy způsobují újmu výrobnímu odvětví v zemi dovozu a mezi dovozy a újmou existuje příčinná souvislost, může stát, na jehož území se takový výrobek dováží, přijmout určitá opatření.“ (PŘENOSILOVÁ, Z., DVOŘÁK, P., 1997, s. 5).

Není tedy divu, že takto chápaný dumping se stal **významným a přitom obtížně řešitelným problémem celosvětovým**. Jeden příklad z podnikatelské praxe USA snad pro ilustraci tohoto faktu postačí. „U.S. antidumping law permits a U.S. industry to seek the imposition of extra customs duties on merchandise sold in United States at less than fair value, if such sales cause or threaten to cause material injury to the domestic industry producing like products. Fair value is equivalent to the term normal value used in the WTO Antidumping Code.“ (EHRENHAFT, P.D., HINDLEY, B.V., MICHALOPOULOS, C. and WINTERS, L.A., 1997, s. 2).

„V celém období první poloviny tohoto století (míněno 20. století – pozn. FK) v podstatě nedošlo na mezinárodním poli k dohodě o tom, zda je dumping nutno zakázat či nikoli.“ (PŘENOSILOVÁ, Z., DVOŘÁK, P., 1997, s. 6).

A stejně tak je zřejmé, že právě v právním přístupu k definici (a posléze i implementaci v ekonomické praxi) zkoumaného pojmu lze spatřovat hledání onoho pověstného „pevného bodu“.

1.2 „Ekonomické“ definice dumpingu

Historicky primární jsou definice dumpingu, které se snažily reagovat na více či méně specifické problémy, jak je sebou přinášela ekonomická praxe. Proto budeme pro účely tohoto článku používat pro tyto definice označení „ekonomické“.

Přirozeně se problému tohoto typu (pojmenované posléze jako dumping) objevovaly v souvislosti s mezinárodním obchodem. To byl jejich společný jmenovatel. Mimo to však tyto „ekonomické“ definice reagovaly na konkrétní podmínky daných exportních aktivit v daných historických souvislostech.

Proto jsou dále diskutované „ekonomické“ definice (viz subkapitola 4.1), vycházející v rozhodující míře z přístupů a potřeb ekonomické praxe problému, chápány jen jako reprezentativní výběr z řady možností. Úplný výčet totiž nemá smysl – není schopen vyřešit problém, kterým se příspěvek zabývá.

1.3 Teoretické („slovníkové“) definice dumpingu

Ekonomická teorie usiluje především o adekvátní reakce na potřeby praxe podnikání. Z toho je zřejmé, že východiskem ekonomické teorie bude i v tomto případě praktická stránka věci, tedy vnímání problematiky dumpingu ekonomickou praxí. Příspěvky ekonomické teorie k řešení problému (definice pojmu dumping) zde uvádíme v podobě „slovníkových“ definic, což obráží charakter rozhodujících pramenů, z nichž výstupy ekonomické teorie čerpáme.

Praktická východiska ekonomické teorie však nedeterminují její výstupy absolutně. Potřeba vyšší teoretické úrovně, v tomto případě přirozeně vede k větší komplexnosti v chápání daného problému. Což vede ke stavu, kdy stanoviska ekonomické teorie ve většině případů kolísají mezi spíše pragmatickými (a tedy do jisté míry jednostrannými) přístupy ekonomické praxe na straně jedné a mezi o větší objektivitu a univerzálnost usilujícími přístupy právní vědy na straně druhé.

Což se odráží i v dále uvedeném reprezentativním přehledu „slovníkových“ definic pojmu dumping, které jsou obsahem subkapitoly 4.2.

1.4 Smluvní (právní) definice dumpingu

Faktická nemožnost definovat uspokojivým způsobem pojem dumpingu s využitím „ekonomického“ přístupu vede nezbytně nutně k potřebě využít k tomuto účelu konvenci, dohodu, kodifikovanou v podobě právně závazných předpisů.

Od smluvní (právní) definice zkoumaného pojmu očekáváme především objektivitu, kdy partikulární zájmy zainteresovaných budou udržovány v alespoň relativní rovnováze. Právní definice pojmu dumping by tedy měly být nestranné.

A právě v této souvislosti se ukazuje jako zajímavý časový aspekt těchto přístupů, jak je uveden v subkapitole 4.3.

Z ohledem na zásadní zaměření příspěvku je zřejmé, že právní aspekty zkoumaného problému (dumping) tvoří těžiště a hlavní část příspěvku.

1.5 Závěrečná poznámka ke struktuře

Výše použitá kategorizace přístupů k objektivizaci problematiky dumpingu (respektive antidumpingu) si v žádném případě nečiní nárok na „jedinou zjevenou pravdu“.

K návrhu této struktury vedly dva přístupy, které se při analýze ekonomické praxe i teorie podařilo identifikovat a přístup právní vědy, který považujeme díky jeho systémovým kvalitám za nejvýznamnější.

2 METODIKA

2.1 Přehled použitých metodických nástrojů

Z metodického pohledu je třeba konstatovat, že příspěvek pracuje, jak je ostatně u prací tohoto typu obvyklé, s kombinací metodických nástrojů.

Na úrovni prostého výčtu použitých metodik (v abecedním pořadí) jde o:

- analýzu,
- historickou analogii,
- literární rešerši,
- popis,
- srovnání a
- syntetické postupy.

2.2 Význam použitých metodických nástrojů

V souvislosti s použitými metodickými nástroji příspěvku je jakákoliv snaha o jejich hierarchické uspořádání přinejlepším sporná. Lze však hodnotit jejich význam alespoň relativně, s ohledem na různé etapy či kroky tvorby příspěvku.

Pak lze prohlásit, že:

- a) v případě definice předmětu příspěvku a jeho cíle bude mít rozhodující význam popis,
- b) pro sběr vstupních dat budou nejvýznamnější literární rešerše a analýza,
- c) ve formulaci výsledků příspěvku se uplatní především syntetické postupy spolu s historickou analogií,
- d) zatím co v diskusi výsledků příspěvku najde uplatnění především kombinace analýzy a srovnání,
- e) přičemž závěr příspěvku bude v rozhodující míře postaven na využití popisných technik.

3 DATA

3.1 Přehled zdrojů dat

V rozhodující míře byly v tomto příspěvku využity tři dále uvedené okruhy vstupních dat. To nevylučuje využití i zdrojů dalších (včetně stanovisek autora příspěvku) které nicméně již samostatně neuvádíme.

Základní orientaci poskytuje výčet klíčových informačních zdrojů. I zde dáváme přednost jejich řazení v abecedním pořádku:

- a) časopisecké zdroje,
- b) knižní prameny
- c) internetové zdroje a
- d) legislativa (zákony a dohody).

3.2 Hodnocení použitých zdrojů dat podle významu

Je jistě nezbytné vyhnout se na tomto místě (stejně jako kdekoliv jinde v tomto příspěvku) samoučelným spekulacím, bez zřejmého praktického významu. Nicméně autor vnímá jasnou potřebu deklarovat jasně, jak (a případně z jakého důvodu) vnímá význam uvedených zdrojů dat.

V tom případě jsou priority autora příspěvku vyjádřeny následujícím pořadím:

- i) legislativa (zákony a dohody, včetně těch s nadnárodní platností),
- ii) knižní prameny,
- iii) časopisecké zdroje
- iv) internetové zdroje.

Vyjádření priorit jednotlivých informačních zdrojů však neznamená, že se k nim přistupuje nekriticky. Z diskuse výsledků příspěvku (kapitola 5) bude zřejmý pravý opak.

4 VÝSLEDKY

4.1 Stanoviska ekonomické praxe („ekonomické“ definice pojmu)

Ekonomická praxe ukazuje, že dumping „lze definovat různými způsoby.“ (JANEČKOVÁ, L., MECHÚR, R., 1997, s. 83). Přitom se nelze vyhnout tendenčnímu zaměření definice dumpingu, sledujícímu prospěch určitých ekonomických subjektů, což logicky a vlastně zákonitě vede ke zneužívání jak fakticky dumpingových praktik - dumping, tak i ke zneužívání postupů údajně sloužících jako obrana proti dumpingu - antidumping (PŘENOSILOVÁ, Z., DVOŘÁK, P., 1997, s. 6).

Z nejčastěji používaných „ekonomických“ definicí dumpingu zde uvádíme následující tři, které se (alespoň do jisté míry) překrývají:

a) definice vycházející z výrobních nákladů

Za svého druhu nejobecnější přístup je možno považovat v definici pojmu dumping orientaci na výrobní náklady daného exportéra. „Za dumpingový prodej je možno považovat takový prodej, kde cena zboží je nižší, než jeho výrobní náklady.“ (JANEČKOVÁ, L., MECHÚR, R., 1997, s. 83).

b) cenová definice

Jinou kvalitu představuje odstoupení od analýzy výrobních nákladů a orientace na úroveň domácích ne exportních cen. „Jiný přístup charakterizuje *dumping* jako *prodej zboží na zahraničních trzích za cenu nižší, než za jaké je prodáváno na tuzemských trzích.*“ (JANEČKOVÁ, L., MECHÚR, R., 1997, s. 83).

c) definice postavená na výrobních nákladech bez dotací ze strany státu

Toto pojetí připouštělo prodej daného zboží za cenu nižší než jsou odpovídající výrobní náklady exportéra, ale pouze v tom případě, kdy vzniklý rozdíl (fakticky ztráta exportujícího výrobce) nebyl kryt dotacemi ze strany státu. Dnes se v literatuře prakticky neobjevuje.

d) definice postavená na výrobních nákladech a dotacích ze strany státu

„Mezinárodní obchod zná ještě jeden druh cenového podbízení. Jeho původcem ale není výrobce nebo vývozce, ale stát, jenž poskytuje svým vývozcům výhodu, která jim umožní snížit ceny oproti jiným soutěžitelům. Hovoří se někdy o **státním dumpingu**. Dohoda o

WTO však tuto praktiku zná jako subvencování a opatření proti ním nazývá **vyrovnávacím opatřením** (zdůrazněno FK).“ (PŘENOSILOVÁ, Z., DVORÁK, P., 1997, s. 17).

Rozdíl mezi dumpingem a subvencemi není ani obecně vnímán jako podstatný a pro účely tohoto příspěvku nebude uvažován.

4.2 Stanoviska ekonomické teorie („slovníkové“ definice pojmu)

Jak již bylo řečeno výše, chápeme pro účely tohoto příspěvku „slovníkové“ definice pojmu dumping jako mezistupeň mezi stanovisky vycházejícími z konkrétní ekonomické praxe a mezi právní kodifikací zkoumaného pojmu.

Proto nepřekvapuje, že pro tuto kategorii přístupů k precizaci pojmu dumping je typický větší či menší příklon buď k pragmatičtějšímu „ekonomickému“ pojetí a nebo k preciznějším přístupům legislativním. Míra, v jaké se ta či ona „slovníková“ definice přiklání na tu či onu stranu není v následujícím výčtu považována za rozhodující.

Pro co nejlepší orientaci v jednotlivých definicích je v následujícím výčtu identifikujeme pramenem, ze kterého je dané stanovisko čerpáno. Je respektováno i časové hledisko (rok publikace).

a) definice (FIALOVÁ, H., 1999., s. 43), (FIALOVÁ, H., FIALA, J., 2011, s. 43)

Oba uvedené prameny představují naprosto identický názor – definice dumpingu se v nich nijak neliší.

Dumping je zde presentován jako „Druh cenového podbízení na trhu, jehož cílem je vytlačit z trhu konkurenci, prosadit se na trhu, ale též překonat celní a jiné obchodní bariéry v mezinárodním obchodu. Nejčastěji se jedná o dumping cenový (zbožový), což je vývoz zboží za cenu, která se označí buď jako cena nižší než jsou výrobní náklady v zemi vývozu, nebo cena nižší než porovnatelná cena stejného výrobku v zemi vývozu po odečtení nepřímých daní, příp. cena nižší než nejnižší porovnatelná cena stejného výrobku vyváženého do některé třetí země za obvyklých obchodních podmínek. Je zřejmé, že označení ceny za cenu dumpingovou je značně problematické.“ (FIALOVÁ, H., 1999., s. 43), (FIALOVÁ, H., FIALA, J., 2011, s. 43).

b) definice (ŽÁK, M. a kol., 1999, s. 206)

Tento pramen ve srovnání s předchozím akcentuje více makroekonomická hlediska. Rovněž reflektuje antidumpingovou problematiku a to mimořádně zajímavým způsobem.

Zastává názor, že „DUMPING je definován jako prodávání produktu v zahraničí za cenu nižší než na domácím trhu nebo za cenu nižší než produkční náklady. Dumping přináší **užitek spotřebitelům a ztrátu konkurenčním producentům** (zvýrazněno FK), přičemž užitek převyšuje ztrátu, v souhrnu tedy ekonomika získává.

Antidumpingová opatření mohou zahrnovat uvalení zvláštního tarifu na dovážené zboží, které je prodáváno za dumpingovou cenu. Tento tarif (dumpingová marže) by se měl rovnat rozdílu mezi skutečnou prodejní cenou a tržní hodnotou produktu.

Pokud je dumping výsledkem **poskytování vývozních či produkčních dotací** (zvýrazněno FK), vyvázejícím firmám či odvětvím, může dovážející země zavést vůči takto dotovaným produktům odvetné clo.“ (ŽÁK, M. a kol., 1999, s. 206).

c) definice (HINDLS, R., HOLMAN, R., HRONOVÁ, S. a kol., 2003, s. 94)

Zde presentované pojetí dumpingu je do jisté míry vztahováno k poměrům v ČR. Zcela zjevně patří k těm konceptům, které mají relativně blízko k legislativnímu pojetí.

Definice dumpingu má následující podobu: „**Dumping** ■ podle zákona č. 152/1997 Sb. je dumpingovým takový výrobek, jehož cena, za kterou je vyvážen do ČR, je nižší než normální

hodnota obdobného výrobku při běžném obchodu v zemi vývozu. K D. může docházet buď v důsledku **státem subvencovaného exportu** (zvýrazněno FK), nebo“ (HINDLS, R., HOLMAN, R., HRONOVÁ, S. a kol., 2003, s. 94).

4.3 Stanoviska právní vědy (smluvní, legislativní) – vývojové etapy

Typické zde je, že se v těchto souvislostech prakticky paralelně a pravidelně objevuje jak pojem dumping, tak i jeho protipól – pojem antidumping. To zřejmě vyplývá z komplexnějšího vnímání problematiky, což je pro tyto přístupy charakteristické. Časové milníky v definici dumpingu (resp. antidumpingu) mapují rozhodující vývojové etapy v úsilí eliminovat negativní důsledky dumpingu jak pro národní ekonomiky, tak i pro ekonomiku globální.

Pokud není uvedeno jinak, je v tomto případě jako zdroj informací využit pramen (PŘENOSILOVÁ, Z., DVOŘÁK, P., 1997, s. 5 - 17).

V příspěvku přikládáme mimořádný význam právním úpravám problematiky dumpingu. Důvod pro toto stanovisko je zřejmý – **jen právní úpravy mohou zabránit zneužívání dumpingu**. „Se vznikem právních úprav na počátku století (míněno století dvacáté – pozn. FK) se zintenzívnily i diskuse o únosné míře protekcionismu, o udržitelném rozsahu volného obchodu a podobně.“ Za rozhodující etapy v těchto úprav lze považovat následující výčet.

a) 1906 - australský celní zákon

Priorita ve výše uvedených snahách bývá tradičně prisuzována protinožcům. „Byl to australský celní zákon z roku 1906, který jako první obsahoval definici dumpingu i opatření, která je možno použít. Těsně po něm následovala Kanada a po válce i Spojené státy a Velká Británie. Pojetí dumpingu se však různilo, různorodá byla i opatření, která zahrnovala nejen antidumpingová cla, ale i takové kroky, jako je zákaz dovozu.“

Přes zmíněnou silnou mezinárodní podporu, které se této v zásadě národní iniciativě dostalo, byly její pozitivní dopady jen omezené. Charakteristické pro toto období totiž je, že „V celém období první poloviny tohoto století v podstatě nedošlo na mezinárodním poli k dohodě o tom, zda je dumping nutno zakázat či nikoli. Způsobila to nepochybně i skutečnost, že některé země značně využívaly dovozu za dumpingové ceny.“

Potřeba mezinárodní iniciativy v pravém smyslu slova, která by obraně proti nekalým obchodním praktikám v mezinárodním obchodě dodala nezbytnou legitimitu, byla tedy zřejmá.

b) 1927 - Memorandum o dumpingu (Jakob Viner)

Priorita ve smyslu **první** mezinárodní definice dumpingu patří americkému ekonomovi Jakobu Vinerovi. „Na světové hospodářské konferenci, která se péčí Společnosti národů uskutečnila v Ženevě v roce 1927, presentoval Jakob Viner „Memorandum o dumpingu“. Tento profesor chicagské university vytvořil jako **první definici dumpingu** (zdůrazněno FK) Stala se základem i pro mezinárodně uznávané vymezení, které však přišlo až po dalších dvaceti letech.“

Již tato definice dumpingu obsahovala „Princip srovnání vývozní ceny s cenami v tomtéž období a za stejných okolností zaplacenými ve vyvážející zemi a možnost použít antidumpingových cel pouze tehdy, jestliže se tyto dovozy uskutečňují za cenu nižší a vážně poškozují domácí výrobu v dovážející zemi, to jsou parametry, které platí dodnes. Nijak zásluhy J. Vinerova nesnižuje skutečnost, že **do dumpingu zahrnul subvence** (zdůrazněno FK)

a dokonce ani to, že se nedomníval, že je vhodné nebo vůbec možné tuto disciplinu mezinárodně upravit.“

c) 1947 - Všeobecná dohoda o clech a obchodu (GATT)

Komplikovanost jednání o dumpingu snad nejlépe dokumentuje skutečnost, že „Až moderní doba, dospěla k definici dumpingu na mnohostranné bázi. Stalo se tak v roce 1947 sjednáním Všeobecné dohody o clech a obchodu, známé pod zkratkou GATT. Multilaterální povaha tohoto ujednání je dokladem toho, že celé mezinárodní společenství si bylo vědomo skutečnosti, že je prospěšnější mít možnost **bránit se nekalým obchodním praktikám, než nečinně přihlížet zřejmému devastování domácí ekonomiky** (zdůrazněno FK).“

Lepší příklad pozitivní motivace pro legislativní ukotvení problematiky dumpingu bychom hledali jen obtížně. Paradoxně se však ukázaly kontraproduktivní důsledky Všeobecné dohody, přímo její zneužívání ve prospěch dumpingu, což vyplývalo nepřímo z charakteru tohoto dokumentu, neboť „... příslovečná pragmatičnost a přizpůsobivost Všeobecné dohody ... poskytla možnost velmi široce interpretovat příslušná ustanovení a využívat je k ochrannářským účelům i tehdy, kdy o případ dumpingu zřetelně nešlo.“

d) od 70. let 20. stol. po současnost

V této periodě jde o řadu mezinárodních jednání, zaměřených na postupné rozpracovávání pravidel GATTu, s cílem odstranit výše uvedené nevýhody dosavadních ujednání.

Pro potřeby tohoto příspěvku je rozhodující především **podoba článku VI Všeobecné dohody o clech a obchodu, který problematiku dumpingu upravuje** (viz dále podrobněji v subkapitole 4.4). Přes komplikovanost těchto jednání nebyly jejich výsledky přijímány bez výhrad, což konečně platí i pro současný stav uzavřených dohod. (UNDERSTANDING THE WTO: BASICS. The GATT years: from Havana to Marrakesh. [online]. [cit. 2011-1-21]. Dostupný z WWW: < http://www.wto.org/english/thewto_e/whatis_e/tif_e/fact4_e.htm >.

i) 1973 - 1979 (Tokijské kolo)

Pro následné úpravy článku VI GATT platí, že jejich „... základ byl dán již v Tokijském kole mnohostranných obchodním (sic! - pozn. FK) jednání koncem sedmdesátých let.“

Za pozornost stojí zejména fakt, že v průběhu jednání tohoto kola byla uzavřena **Dohoda o provádění článku VI**, jinými slovy „antidumpingový kód“, („jak se tehdy Dohodě o provádění článku VI z Tokijského kola říkalo “).

ii) 1986 - 1994 (Uruguayské kolo)

Potřeba dalších úprav Článku VI se však i nadále ukazovala jako aktuální a stala se (mimo jiné) předmětem jednání v rámci Uruguayského kola. „Smluvní strany..... se k problematice vrátily znovu při nejbližší další příležitosti, v souvislosti s Uruguayským kolem mnohostranných obchodních jednání, ukončených v roce 1994.“

„Antidumpingový kód“ byl v průběhu těchto jednání upraven a „Výsledkem posledního mezinárodního úsilí se stala Dohoda o provádění článku VI Všeobecné dohody o clech a obchodu, která se stala součástí vytvoření Světové obchodní organizace (WTO).“

Jednání Uruguayského kola věnovala pozornost i vztahu dumpingu a subvencí. Je pozoruhodné, že přestože „V části o řízení si jsou Dohoda o provádění článku VI a Dohoda o subvencích a vyrovnávacích opatřeních velmi podobné, často zcela identické

Uruguayské kolo mnohostranných obchodních jednání ukončené v roce 1994 obě disciplíny rozdělilo a jak už bylo uvedeno, obsahuje Dohoda o WTO samostatná ujednání pro oba typy

podbízení. Nejinak tomu bylo i v případě Bruselu, který v roce 1995 vydal dvě samostatná nařízení; jedno proti dovozům dumpingových výrobků z nečlenských zemí, druhé řešící dovozy subvencovaných výrobků.“

Tato podoba uvedených nařízení EU však vzbuzuje i rozpaky, viz diskusní část příspěvku.

iii) 1994 (marakéšská dohoda, Marrakeš, jako součást Uruguayského kola)

V této fázi jednání se z fakticky dobrovolného respektování antidumpingového kódu stala záležitost obligatorní, neboť „ v případě dohody z Tokijského kola záleželo na tom, zda člen GATT antidumpingový kód přijme či nikoli, v případě dohody přijaté v Marrakeši tomu tak není. Všichni členové WTO jsou v souvislosti s dumpingem vázáni stejnými pravidly a to článkem VI GATT a dohodou o jeho provádění.“

4.4 Stanoviska právní vědy (smluvní, legislativní) – aktuální podoba úprav

Stejně jako v předcházející kapitole, i v následujícím textu se současně pracuje jak s pojmem dumping, tak i s pojmem antidumping, přičemž primárním je samozřejmě pojem dumpingu. Mimo výše uvedený důvod lze příčinu tohoto stavu spatřovat i v provázanosti obou pojmů, případně v preferenci pohledu na problematiku dumpingu.

V uspořádání jednotlivých norem v následujícím výčtu je zde (do jisté míry i díky příznivé shodě náhod) uvažováno jak kritérium časové, tak i význam dotyčného dokumentu. Vycházíme přitom z premisy, že nadnárodní normy mají pro český právní řád vyšší míru závažnosti.

Z důvodu jen omezené délky příspěvku jsou brány v úvahu jen rozhodující právní úpravy sledované problematiky.

a) Všeobecná dohoda o clech a obchodu 1994, článek VI

Pramenem je i v tomto případě již známý zdroj, jehož kvality jsou nepřehlédnutelné (PŘENOSILOVÁ, Z., DVOŘÁK, P., 1997, s. 61.). Citujeme z něj pouze informace pro naše účely nezbytné.

„Všeobecná dohoda o clech a obchodu 1994

Článek VI

Antidumpingová a vyrovnávací cla

1. Smluvní strany uznávají, že dumping, jímž se zboží jedné země uvádí na trh druhé země za cenu nižší, než je jeho normální hodnota, je zavrženíhodný, působí-li, nebo hrozí-li způsobit podstatnou újmu výrobnímu odvětví existujícímu na území smluvní strany, nebo zdržuje-li citelně vybudování nového domácího výrobního odvětví. Pro účely tohoto článku bude výrobek považován za uváděný na trh dovozní země za cenu nižší, než je jeho normální hodnota, jestliže cena výrobku vyváženého z jedné země do druhé

- a) je nižší než při běžném obchodu srovnatelná cena obdobného výrobku, určeného pro spotřebu ve vývozní zemi, nebo*
- b) jestliže není takové domácí ceny, je nižší než bud'*
 - i) nejvyšší srovnatelná cena obdobného výrobku při jeho vývozu do některé třetí země při běžném obchodu, nebo*
 - ii) výrobní náklady tohoto výrobku v zemi původu, zvýšené o přiměřenou přirážku za prodejní výlohy a zisk.*

.....
3. Žádné vyrovnávací clo z jakéhokoli výrobku území kterékoli smluvní strany, dováženého na území kterékoli jiné smluvní strany, nebude vybíráno vyšší částkou, než je odhadnutá prémie nebo subvence, o níž bylo zjištěno, že byla přímo či nepřímo poskytnuta na zhotovení, výrobu nebo vývoz takového výrobku v zemi původu nebo vývozu včetně jakékoli zvláštní subvence poskytnuté na dopravu tohoto zboží. Výrazem „vyrovnávací clo“ se rozumí zvláštní clo vybírané za účelem vyrovnání jakékoli prémie nebo subvence, jež byla přímo nebo nepřímo poskytnuta na zhotovení, výrobu nebo vývoz jakéhokoli zboží.
..... “

b) Nařízení Rady evropských společenství č. 384/96

Pro poměry v ČR jsou přirozeně zajímavé standardy EU. Ty by ale na druhé straně měly vyhovovat mezinárodním dohodám zmíněným v předchozí subkapitole 4.3.

To však platí kupodivu jen do jisté míry, alespoň pokud jde o právě analyzované nařízení: „Těmto mezinárodním pravidlům je podřízena i Evropská unie. Nařízení Rady evropských společenství č. 384/96 z 25. prosince 1995 o ochraně proti dovozům dumpingových výrobků z nečlenských zemí Evropského hospodářského společenství řeší kromě věcných i otázky kompetenční, komplikované o složité vnitřní vztahy v EU a pak otázky jako je definice specifické disciplíny „zájem Společenství“ a podobně. Je příznačné, že právě problematika „zájmu Společenství“ byla předmětem velkých diskusí ve Výboru pro antidumping WTO, neboť Dohoda o provádění článku VI tuto kategorii nezná.“ (PŘENOSILOVÁ, Z., DVOŘÁK, P., 1997, s. 11).

c) Zákon č. 152/ 1997 Sb.

Tato domácí norma je známá též jako antidumpingový zákon. Zde uvádíme pro stručnost jen klíčovou definici dumpingového zákona, což je pro účely tohoto příspěvku zcela postačující.

Vazba na předchozí normu je užší, než by se z pouhého srovnání obou textů mohlo zdát. Problém, který musel proces implementace vyšší normy zvládnout spočíval totiž v tom, že : „ ... Dohoda o provádění článku VI je svou povahou blíže těm systémům práva, kde je právo soudem nalézáno než těm, kde se soud či prováděcí řízení pohybuje v pro nás obvyklé tripartici právní normy – hypotéza – dispoice – sankce. Text dohody připouští volné uvažování, doporučuje či označuje něco za obvyklejší než cosi jiného. Transformace textu dohody do pro nás obvyklých právních vět je téměř nemožná..... jasný důkaz toho podává text Dohody o založení WTO ve Sbírce zákonů, vyhlášený pod číslem 191/1995 Sb. ... “ (PŘENOSILOVÁ, Z., DVOŘÁK, P., 1997 , s. 9).

„ZÁKON č. 152 ze dne 17. června 1997 na ochranu před dovozem dumpingových výrobků a o změně a doplnění některých zákonů.

Parlament se usnesl na tomto zákoně České republiky:

ČÁST PRVNÍ OBECNÁ USTANOVENÍ

§ 1

Pojmy

Pro účely tohoto zákona se rozumí:

- a) *dumpingovým výrobkem výrobek, jehož vývozní cena, za kterou je vyvážen do České republiky, je nižší než normální hodnota obdobného výrobku při běžném obchodu v zemi vývozu,*
..... “ (PŘENOSILOVÁ, Z., DVOŘÁK, P., 1997 , s. 18).

5 DISKUSE

V diskusní části příspěvku sledujeme pro přehlednost strukturu výsledků příspěvku, tedy struktury předchozí kapitoly 4. Tam kde se diskuse nejeví nezbytná, je odpovídajíc subkapitola kapitoly 4 ignorována.

Text diskusní části příspěvku vyvolal potřebu věnovat se (mimo zavedenou strukturu příspěvku) v alespoň minimální míře poněkud podrobněji i pojmům antidumping a „zájem Společenství“.

5.1 Stanoviska ekonomické praxe („ekonomické“ definice pojmu)

a) definice vycházející z výrobních nákladů

Výrobní náklady jsou nepochybně kriticky významná veličina. V běžných situacích je lze považovat za dolní hranici realizační (tržní ceny), pokud se exportér orientuje na strategii neztrátovosti každého vyváženého produktu. K diskusi ovšem zůstává problém svobodné volby ceny nižší.

b) cenová definice

V této souvislosti lze diskutovat problém, do jaké míry je tuzemská cenová hladina směrodatná pro případnou expanzi na nové teritorium. Alternativou by mohla být cena běžná na cílovém teritoriu.

V duchu této logiky „Odpůrci konceptu antidumpingu jako takového často používají argumentu, že žádná cena není dost nízká, aby podpořila tržní prostředí a aby dále rozvinula hospodářskou soutěž tak nezbytnou pro řádné fungování trhu. I toto tvrzení má své velmi zřetelné hranice.“ (PŘENOSILOVÁ, Z., DVOŘÁK, P., 1997 , s. 5-6).

c) definice postavená na výrobních nákladech bez dotacích ze strany státu

Toto pojetí se dnes v literatuře prakticky neobjevuje. V souvislosti s bodem ad a) je nicméně zřejmé, že na „sebevražedné“ strategii exportéra jít na ceny pod vlastní výrobní náklady se vyšší systém (stát v podobě dotací) nijak nepodílí. A rizika jsou tedy výhradně na straně exportéra.

d) definice postavená na výrobních nákladech a dotacích ze strany státu

Státní podporu či subvence exportu má samozřejmě s tržním mechanismem jen málo společného.

5.2 Stanoviska ekonomické teorie („slovníkové“ definice pojmu)

a) definice (FIALOVÁ, H., 1999., s. 43), (FIALOVÁ, H., FIALA, J., 2011, s. 43)

Nejcennější informací je v tomto případě zřejmě konstatování „že označení ceny za cenu dumpingovou je značně problematické.“

b) definice (ŽÁK, M. a kol.,1999, s. 206)

Názor že „Dumping přináší **užitek spotřebitelům a ztrátu konkurenčním producentům** (zvýrazněno FK), přičemž užitek převyšuje ztrátu, v souhrnu tedy ekonomika získává.“ by jistě stál za podrobný důkaz. V každém případě je zde přínosné varování, že dumping může být i „výsledkem poskytování vývozních či produkčních dotací (zvýrazněno FK), vyvážejícím firmám či odvětvím, ...“, což silně připomíná současnou praxi některých zemí EU.

c) definice (HINDLS, R., HOLMAN, R., HRONOVÁ, S. a kol., 2003, s. 94)

Ve vzácné shodě s definicí ad bod b) ani v tomto případě nelze přehlédnout hrozbu „státem subvencovaného exportu“.

5.3 Stanoviska právní vědy (smluvní, legislativní) – vývojové etapy

a) 1906 - australský celní zákon

Neschopnost, či spíše neochota mezinárodního společenství dospět již v tomto období k dohodě má zřetelně ekonomické kořeny. Ty můžeme spatřovat ve dvou formách.

Ta nejspíše identifikovatelná je reprezentována snahou bez skrupulí získat konkurenční výhodu v ceně produktu. Jejím klasickým příkladem je postoj britského a holandského loďařského průmyslu v meziválečném období. „Výrobci lodí ve Velké Británii a Holandsku například mezi dvěma světovými válkami těžili z dodávek německé oceli, uskutečňovaných za polovinu cen dosahovaných na německém trhu.“ (PŘENOSILOVÁ, Z., DVOŘÁK, P., 1997, s. 6).

Rafinovanější přístup představuje více méně otevřeně deklarovaná obrana, paradoxně proti antidumpingovým opatřením. Ta jsou v tomto případě interpretována jako překážky zahraničního obchodu, což může být navíc podporováno údajným selektivním a diskriminačním charakterem antidumpingových opatření. „Posilování antidumpingové legislativy v mnoha zemích vede k tomu, že se mezinárodní firmy snaží hledat cesty, jak tuto legislativu obejít. Patří sem např. **snaha o získání vládních dotací na export** (zdůrazněno FK) nebo každoroční inovace výrobků, umožňující poskytování slev na starší modely. Vládní dotace **byly dlouhou dobu považovány za nepřijatelný nástroj** (zdůrazněno FK) používaný vládou k podpoře exportu.“ (JANEČKOVÁ, L., MECHŮR, R., 1997, s. 83).

Ukazuje se tedy, že vládní dotace jsou, a nebo alespoň v minulosti byly, prakticky permanentním ohrožením antidumpingových aktivit.

b) 1927 - Memorandum o dumpingu (Jakob Viner)

Vytýkat J. Vinerovi, že „**do dumpingu zahrnul subvence** (zdůrazněno FK)“ připadá autorovi příspěvku jako čiré pokrytectví. Neboť co jiného představují subvence, když ne zvýhodnění určitého exportéra, výrobce či konkrétního produktu?

c) 1947 - Všeobecná dohoda o clech a obchodu (GATT)

Dohodu GATT lze považovat za špičkovou ukázkou mezinárodně koncipované právní normy, které má složit dobré věci. Zneužívání GATT proti fér konkurenci patří nepochybně k neopomenutelným ukázkám oné známé okřídlené fráze o křivém paragrafu.

e) od 70. let 20. stol. po současnost

i) 1973 - 1979 (Tokijské kolo)

V souvislosti s tím, co bylo dosud v diskusi řečeno o dumpingu a antidumpingu, jistě nepřekvapí, že přínosy Tokijského kola byly v době meách formulování označovány právě jako „antidumpingový kód“.

ii) 1986 - 1994 (Uruguayské kolo)

Reakce Bruselu na výsledky Uruguayského kola budí doslova hrůzu. Pokud totiž bylo vydáno nařízení **pouze** proti dovozům dumpingových výrobků z nečlenských zemí, tak dumpingové dovozy ze členských zemí povoleny jsou?

Rozdíly mezi ekonomickými dopady subvencí dotací není pro potřeby tohoto příspěvku významná.

iii) 1994 (marakéšská dohoda, Marrakeš, jako součást Uruguayského kola)

Na myšlenku povinně vystupovat proti dumpingu (v pravém smyslu slova ovšem) není jistě nic špatného.

5.4 Stanoviska právní vědy (smluvní, legislativní) – aktuální podoba úprav

a) Všeobecná dohoda o clech a obchodu 1994, článek VI

Z publikovaného textu je zřejmé, že článek VI dovoluje v případě potřeby uplatňovat antidumpingová opatření vůči všem členům GATT. Žádná **omezení vázané na členské či nečlenské země EU zde neexistuje**.

e) Nařízení Rady evropských společenství č. 384/96

Z dostupného textu Nařízení Rady evropských společenství č. 384/96 z 25. prosince 1995 o ochraně proti dovozům dumpingových výrobků lze učinit jediný závěr. Pokud se toto Nařízení týká opravdu jen dovozů z nečlenských zemí Evropského hospodářského společenství, pak importů ze členských zemí se tato norma netýká. Jinými slovy – dumpingové importy z nich možné jsou!

f) Zákon č. 152/ 1997 Sb.

Zákon pracuje s jednou z možných definicí dumpingu, což je nutno vnímat jako jisté omezení. Větší problém ovšem je, že se v této definici v žádných souvislostech neobjevují ani pojem dotací ani pojem subvencí.

5.5 Diskuse antidumpingu

V souvislosti s dosud diskutovanými problémy implementace článku VI v EU se objevuje i problém zda (případně do jaké míry) lze mezi jednotlivými zeměmi EU uplatňovat antidumpingová opatření.

Přímo otřesné závěry nabízí analýza možností nasadit antidumpingová opatření mezi ČR a Slovenskem: „ celní unie mezi Českou republikou a Slovenskou republikou, založená Smlouvou o vytvoření celní unie z 29. října 1992 je dosti specifická. Na rozdíl od ujednání platných mezi státy Společenství **lze** (zvýrazněno FK) ve vztazích mezi těmito dvěma zeměmi antidumpingové řízení zahájit.“ (PŘENOSILOVÁ, Z., DVOŘÁK, P., 1997, s. 12).

Z čehož ovšem vyplývá, že „ujednání platná mezi státy Společenství“ nedovolují antidumpingová řízení ani zahájit! To je samozřejmě alarmující závěr.

Velmi fundovanou diskusi efektů antidumpingu (tentokrát v souvislosti s různými typy tržní struktury) lze objevit v pramenu (COLONESCU, C., 1997, s. 1-20).

5.6 Diskuse „zájmu Společenství“

Pokud Dohoda o provádění článku VI kategorii „zájem Společenství“ či jeho ekvivalenty nezná, pak je zřejmé že nepovažuje za vhodné či dokonce za potřebné respektovat jakékoliv speciální zájmy jakýchkoliv teritoriálních jednotek.

To je ovšem ve velmi příkrém protikladu s vnitřními normami EU, čehož dobrým příkladem je Společná zemědělská politika (SZP) EU. „Podstata SZP spočívá na třech principech:

- princip jednotného trhu zajišťují jednotné předpisy, jednotná pravidla hospodářské soutěže, jednotná ochrana na vnějších hranicích. Z jednotného zemědělského trhu v rámci Společenství jsou vyloučena opatření zahraničního obchodu jako cla, licenční opatření apod.
 - Princip preference Společenství chrání vnitřní trh EU před následky kolísání světového trhu, před levnými dovozy, určuje společné zásady podpory exportu, přístup na trh v podobě preferenčních ujednání. Pro dovozy do EU platí společný celní sazebník EU, včetně jednotných celních preferencí a preferenčních celních kvót.
-“ (FOLTÝN, I., 2008, s. 21).

ZÁVĚR

Celkové výsledky či závěry příspěvku je třeba rozdělit na dvě části. Jedna se bude týkat globálních souvislostí, druhá bude reagovat na snahy prosadit partikulární zájmy jistého teritoriálního celku, konkrétně EU.

Pokud jde o aktivity globálního mezinárodního společenství tak je zřejmé, že ani současná, mezinárodně uznávaná definice dumpingu (a odpovídajících antidumpingových opatření) není dokonalá. Speciálně to platí o dotacích, subvencích a případných dalších podporách ze strany státu. Jejich existence se totiž v různých časových obdobích (včetně současnosti) jeví jako nejasná, nejednoznačná, případně dokonce podmíněně přípustná.

Nicméně lze předpokládat, že tento problém, může být (a zřejmě i bude) budoucím vývojem globální mezinárodní legislativy odstraněn. A navíc je z citované speciálně zaměřené mezinárodní legislativy zřejmé, že **celkově se mezinárodní společenství v globálním rozměru snaží (více méně úspěšně) dumping eliminovat.**

Na rozdíl od citovaných mezinárodních norem však vytváří legislativa EU (ať úmyslně či neúmyslně) prostor pro dumpingové aktivity členských zemí EU jak uvnitř EU (**ujednání platná mezi státy Společenství“ nedovolují antidumpingová řízení ani zahájit**) tak i mimo ně (kategorie „zájem Společenství) a navíc vytváří předpoklady pro budování překážek pro import zboží, které dumpingem postiženo není (pojem „ochrana na vnějších hranicích“ a další a opět kategorie „zájem Společenství“).

Literatura

Legislativa:

Zákon č. 152 ze dne 17. června 1997 na ochranu před dovozem dumpingových výrobků a o změně a doplnění některých zákonů.

Všeobecná dohoda o clech a obchodu 1994

Knižní publikace:

FIALOVÁ, H.: *Malý ekonomický výkladový slovník*. 5. rozšířené vydání. A plus, Praha 1999. ISBN 80-902514-2-0

FIALOVÁ, H., FIALA, J.: *Ekonomický výkladový slovník*: [kompletní přehledná příručka pro studium a manažerskou praxi]. 9. aktualiz. vyd., Praha: A plus, 2011. 194 s. ISBN 9788090380455

FOLTÝN, I.: *Dopady agrární politiky na vybrané zemědělské komodity před a po vstupu ČR do EU (výzkumná studie – metodika)*. ÚZEI, Praha 2008, 106 stran. ISBN 978-80-86671-57-4

HINDLS, R., HOLMAN, R., HRONOVÁ, S. a kol.: *Ekonomický slovník*. 1. vyd.. Praha : C.H. Beck, 2003., 519 s. ISBN 8071798193

JANEČKOVÁ, L., MECHÚR, R.: *Cenová strategie a taktika*. Slezská univerzita Opava, Obchodně podnikatelská fakulta v Karviné, Karviná 1997. ISBN 80-85879-65-4

PŘENOSILOVÁ, Z., DVOŘÁK, P.: *DUMPING. Komentovaný zákon na ochranu před dovozem dumpingových výrobků. Všeobecná dohoda o clech a obchodu*. 1997. ISBN 80-7208-036-9

ŽÁK, M. a kol.: *Velká ekonomická encyklopedie*. Linde Praha, 1999. ISBN 80-7201-172-3

Časopisy:

COLONESCU, C.: *Antidumping, Antitrust, and Competition*. Prague: CERGE-EI, Working Paper Series August, 1997. 20 s. ISSN 1211-3298

EHRENHAFT, P.D., HINDLEY, B.V., MICHALOPOULOS, C. and WINTERS, L.A.: *Policies on Imports from Economies in Transition*. The World Bank. Washington, D.C., 1997. *Studies of Economies in Transformation*, 22.

ISSN 1014-997X; 22, ISBN 0-8213-3916-8

Internetové zdroje:

UNDERSTANDING THE WTO: **BASICS**.

The GATT years: from Havana to Marrakesh. [online]. [cit. 2011-1-21]. Dostupný z WWW: < http://www.wto.org/english/thewto_e/whatis_e/tif_e/fact4_e.htm >

DUMPING - THE ROLE OF THE LEGISLATING PROCES

František KALOUDA

Masaryk University Brno

Faculty of Economics and Administration

Department of Finance

Lipová 41a, 602 00 BRNO, Czech Republic

kalouda@econ.muni.cz

Abstract

Paper "Dumping - the Role of Legislation" is essentially devoted to discussion of the manner and extent of legal cross - understanding of the concept of dumping in economic theory and implications for the understanding of business practices.

The starting point of the paper is an overview of the concept of dumping development the in time, always considering the broadest possible factors and contexts that determined the definition in given time horizon and with the special regard to factors and context of a legal nature.

The global objective of the paper is to trace a rational causal relation (if any) definition of dumping in time and legal determinants of this definition.

Key words: dumping, antidumping, economic theory, business practice

JEL Classification: A 12, G38, K 23